

- боярин – *The head boiaryn was a lad from town;*
- гопак – *the boys dancing the hopak;*
- дружечки – *Sit down, my dear little Druzhyky;*
- Печерськ (власна назва) – *Pechersk.*

Розгляньмо інші способи передачі реалій у перекладі твору «Маруся». Так для передачі реалії *тропак* перекладачка використала диференціацію, можливо тому, що український гопак більш відомий поза межами країни, а тропак – ні, хоча за характером виконання близький до гопака:

<...> свисне, що аж у вухах заляцить, та вп'ять в боки, та тропака-тропана, що аж земля гуде – Then again, with arms akimbo, he danced the hopak.

Очевидно, читачу, який не знає української мови та не усвідомлює, що таке український дух, важко зрозуміти фразу «...ні до кого нічичирк». Тому перекладачка вдається до описового перекладу: «...was unable to utter a sound to a soul».

В оригіналі тексту є культурна реалія *свитник*. Ф. Лайвсей, використавши напівкальку, утворює слово *coatmaker*, яке передає зміст поняття.

Перекладачка використовує також гіперонімію: *А далі витяг капішучок <...> достав та й положив на викуп шапки, за квітку, цілісний гривеник! – Then he drew out his purse <...> and took from it a piece of silver to ransom his cap.* У наведеному реченні передано реалію *капішучок* за допомогою англійського відповідника *purse*. У словнику української мови: *капішук* – ‘гаман у формі горбинки, що затягується шнурочком’ [7 (VI), с. 98], а його гіперонімічний відповідник *purse* має значення ‘будь-який гаманець; жіноча сумочка’ [10]. Реалію передано невдало, оскільки лексема *purse* не відображає семантики українського слова *капішучок*. Однак, в цьому реченні вдало передано грошову реалію *гривеник* за допомогою методу прихованої транспозиції.

На нашу думку, не зовсім вдалим є відтворення реалії *запaska*:

Запaska шовкова, морева; каламайковий пояс, та як підперешеться, так рукою і обхватиш, – це ж то не дуже і стягнеться. – Her apron was of silk, and when she laced herself up in her belt you could span her waist with your hands, though she did not torture herself by squeezing too much. Архісеому реалії *запaska* є ‘святковий одяг’, в той час як архісема англійської лексеми *apron* – ‘фартух, захисний одяг’. Тобто, лексема *apron* не відображає семантики українського слова *запaska*.

Отже, при передачі культурних реалій перекладачка послуговується низкою різних способів та засобів перекладу, оскільки використання тільки якогось одного прийому може бути причиною неправильного сприйняття тексту-перекладу, переважання його іншомовними словами, втрати національного колориту чи збіднення змісту. Аналіз перекладу повісті «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка свідчить про те, що перекладачка Ф. Лайвсей вцілому вдало відтворила мовні реалії, які передають національний колорит у першотворі. Вона використовувала різні засоби перекладу: одиниць безеквівалентної лексики, а саме: гіперонімію, калькування, комбінування транскрипції та описового перекладу, а також пояснення в коментарях. Варто відмітити, що основними засобами перекладу реалій є транскрипція та транслітерація, які перекладач доповнила описами та виносками. Досить вдало були підібрані аналоги при приблизному перекладі.

У подальших розвідках ми плануємо дослідити способи передачі реалій у перекладах творів інших українських письменників.

Література:

1. Влахов С. И. Непереводимое в переводе / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 343 с.
2. Гнатів Р. Я. Семантичний аналіз реалій та засоби їх передачі англійською мовою у перекладі Флоренс Лайвсей повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся» / Р. Я. Гнатів, О. М. Савенко, О. В. Ярема // Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики. – Львів : Вид-во Національного університету Львівська політехніка, 2000. – С. 65-69.
3. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
5. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу / В. В. Коптілов. – К. : Вища школа, вид-во при КДУ, 1971. – 131 с.
6. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 1974. – 216 с.
7. Словник української мови : В 11-ти томах. – К. : Наукова думка, 1970-1980.
8. Соболев Л. Н. О переводе образа образом / Л. Н. Соболев // Вопросы художественного перевода. – М. : Советский писатель, 1955. – С. 270-290.
9. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика / А. Д. Швейцер. – М. : Воениздат, 1973. – 280 с.
10. АВВУ Lingvo-Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lingvo.ua/uk>
11. Квітка-Основ'яненко Г. Маруся / Г. Квітка-Основ'яненко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printout.php?id=62&bookid=1>
12. Kvitka-Osnovianenko, Hrihory. Marusia / Hrihory Kvitka-Osnovianenko / Trans. Florence Randall Livesay. – New York : Dutton & Co. Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.utoronto.ca/elul/English/Kvitka-Osnovianenko/Marusia.pdf>

УДК 811.111'42+130.2

О. А. Бондарук,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ОБРАЗ «ЗОЛОТОЇ ДІВЧИНИ» В ПОЕЗІЇ ЄЛИЗАВЕТИНСЬКОЇ ЕПОХИ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

*«As courtiers with their costly girls,
Though richly deck'd in gold and pearls».*
(Томас Гейвуд)

У статті представлено методику дослідження образу «золотої дівчини» із застосуванням лінгвокультурологічного підходу. Останній передбачає аналіз мовних феноменів з урахуванням культури мовленнєвої спільноти та зосереджений на вивченні відображення духовного світу людини в дискурсі. З використанням цього підходу описано семантичний зміст

лексичних одиниць, які формують образ «золотої дівчини» в англійському поетичному дискурсі другої половини 16 – початку 17 століть. Це дослідження виконано в антропоцентричній парадигмі сучасних мовознавчих студій.

Ключові слова: антропоцентрична парадигма, Єлизаветинська епоха, лінгвокультурна інтерпретація, лінгвокультурологічний підхід, образ золотої дівчини, поетичний дискурс.

ОБРАЗ «ЗОЛОТОЙ ДЕВУШКИ» В ПОЭЗИИ ЕЛИЗАВЕТИНСКОЙ ЭПОХИ: ЛИНГВОКУЛЬТУРНАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

В статье рассматривается методика исследования образа «золотой девушки» с использованием лингвокультурологического подхода, который предусматривает анализ языковых феноменов с учетом культуры языкового сообщества и сосредоточен на отражении духовного мира человека в дискурсе. С использованием этого подхода обуславливается семантический смысл лексических единиц, которые формируют образ «золотой девушки» в английском поэтическом дискурсе второй половины 16 – начала 17 веков. Это исследование выполнено в антропоцентрической парадигме современных языковедческих студий.

Ключевые слова: антропоцентрическая парадигма, Елизаветинская эпоха, лингвокультурная интерпретация, лингвокультурологический подход, образ золотої дівчини, поетичний дискурс.

«GOLDEN GIRL» IN ELIZABETHAN POETRY: LINGUAL CULTURAL INTERPRETATION

This article presents the lingual cultural approach to the analysis of the image of «golden girl». This approach is aimed to analyze the linguistic phenomena considering the culture of the lingual community. It is also focused on the study of the reflection of the humanity in the discourse. The lingual cultural analysis facilitates the explanation of the semantic meaning of the lexical units that form the image of «golden girl» in the English poetic discourse of the late 16th – early 17th centuries. This research has been carried in the anthropocentric paradigm of the modern linguistic studies. It is determined in the article that the culture peculiarities of the Elizabethan era have influenced the selection of the lexical units that create the image of the young girl in the poetic discourse. One of the most remarkable features of this period is the correlation between culture, religion and social life. It is substantiated that the poetic discourse of the Elizabethan period is characterized by the interlacement of human and nature, human and society. The role of human is indicative in the Elizabethan era. The illustrated method of image analysis could be applied for the interpretation of the image of woman.

Keywords: antropocentric paradigm, golden girl, image, lingual cultural approach, poetic discourse.

Сучасні мовознавчі дослідження поетичного дискурсу є антропоцентрично спрямованими. Підтвердженням цьому слугує посилена увага науковців до відображення людини та її духовного життя в поетичних текстах.

У цій статті розглядаються засоби лінгвокультурного кодування образу жінки в англійській поезії кінця 16 – початку 17 століть. Метою дослідження є на основі аналізу культурно-маркованих мовних одиниць встановити способи зображення образу молододі, «золотої» дівчини та визначити становище й оцінку молододі дівчини у суспільстві крізь призму поетичного дискурсу. Це дослідження виконано в антропоцентричній парадигмі та ілюструє зростання інтересу до аналізу людини в мові та мови в людині, що зумовлює актуальність цієї статті. Наукова новизна роботи полягає у дослідженні образу молододі дівчини в Єлизаветинському поетичному дискурсі.

В останні десятиліття науковці все частіше наголошують на ідеї антропоцентризму в мовознавчих дослідженнях (Н. Андрейчук, Ф. Бацевич, Дж. Грінберг, В. Гурєєв, В. Карасік, В. Маслова, К. Мізін, Л. Ставицька). Причина активного зацікавлення мовознавцями людиною полягає у тому, що вона є творцем, носієм та користувачем мови. Така орієнтація поглядів спричинена змінами підходів до вивчення мови (від структурного аналізу мови «в самій собі й для себе» до антропологічного, де мова розглядається в дії та береться до уваги людський чинник у творенні мови й духовний світ людини).

Крізь призму антропоцентризму мову розглядають як «животворне джерело всього ціннісно-смыслового простору культури» [1, с. 171]. На сучасному етапі мовознавчих досліджень в антропоцентричній парадигмі виділяють чотири програми, які базуються на параметрах дослідження людини: мовна свідомість, мовна когніція, мовна особистість та мовна творчість. Це дослідження проводиться в рамках четвертої програми – аналізу мовної творчості, де розглядається мовний продукт творчості індивіда (дискурс). Ця програма займається відтворенням моделей взаємодії автора тексту (адресанта) і адресата за участю інтерпретатора-лінгвіста, який реконструює смислові побудови учасників дискурсу [2, с. 276]. Вона спеціалізується на вивченні тих мовних засобів тексту, які втілюють мовну свідомість людини та її соціальну діяльність.

Низка сучасних досліджень засвідчує зацікавленість аналізом людини в мові за участю лінгвокультурологічних студій. Лінгвокультурологічні дослідження забезпечують двобічний аналіз дискурсу – дослідження засобів його омовнення та розкриття культурно-соціального життя людини певної епохи крізь інтерпретацію цих засобів. Головним завданням лінгвокультурології – науки, яка досліджує мову як феномен культури, є розкриття ментальності народу та його культури через мову, вона зосереджена на відображенні духовного стану людини та суспільства в мові, дискурсі [1; 7]. Постулатом таких досліджень є переконання про нероздільний зв'язок мови і культури [6; 9].

Лінгвокультурний аспект аналізу дискурсу включає дослідження впливу звичаїв, вірувань, цінностей, побуту й особливостей культури етносу на мову (процеси номінації, лексичний склад, фразеологічний пласт). Метод лінгвокультурологічного аналізу полягає у детальному вивченні тих елементів художнього тексту, які є носіями культурної інформації: мовних кодів, символів, стереотипів, фразеологізмів, художніх метафор та порівнянь, тощо. Цим питанням цікавляться такі мовознавці як А. Вежицька, С. Воркачов, С. Іванова, В. Жайворонок, В. Карасик, В. Кононенко, В. Маслова, Г. Слишкін, Ю. Степанов, В. Телія, Н. Труфанова та інші.

При проведенні лінгвокультурологічного аналізу мовного втілення образу жінки в поезії Єлизаветинської епохи слід виділити в об'єкті дослідження ту інформацію, яка вказує на культурну значущість мовної одиниці, а також розпізнати її відношення до предметної галузі культури [3, с. 34]. У кожній культурній спільноті є свої уявлення про норми та ідеали людини, це ті характерні ціннісні орієнтири, на яких базується культура, і які відображаються в національній мові. Мова є носієм культурної інформації – інформації про світ, яка закріпилася у символічній формі, тобто має лінгвокультурну маркованість [4, с. 9; 8, с. 30]. Джерелами цієї інформації є також традиції, обряди, побут, віросповідання, фольклор, міфологія.

Людина в епоху Відродження усвідомлює цінність знання та свого індивідуального погляду, цей час відзначається «розквітом науки, увагою до особистості, переоцінкою середньовічних цінностей, появою нових жанрів та оновленням старих» [5, с.14]. Відродження характеризується утвердженням гідності людини, оспівуванням її зовнішньої та внутрішньої краси, розкриттям можливостей людського розуму. Зростає цінність кожної окремої людини, як особистості, вона викликає інтерес до своєї сутності.

Епоха Відродження в Європі активно охопила Італію (розквіт живопису й скульптури), Німеччину (графіка та книгодрукування), Англію (розвиток художнього дискурсу). Єлизаветинська поезія є вагомим компонентом Відродження в

Англиї, це був період розвитку слова. Кінець 16 – початок 17 століть є визначним часом в історичному та культурному житті Англії, який називають Єлизаветинською епохою. Це був період правління королеви Єлизавети I (1558 – 1603), який маркується в історії як час розквіту літературного життя та ренесансної культури. У зв'язку з цим, тема людини набула нового розвитку – вона займає центральне місце в мистецтві та літературі цього часу. Серед усіх описів людини у художніх творах, саме в поезії до неї прикута особлива увага, в тому числі й до опису жінки.

В епоху Відродження місце жінки у суспільстві змінилося в кращу сторону. У порівнянні з іншими країнами Європи цього часу, в Англії жінка мала більше свободи. Хоч вона повинна ще була коритися своєму чоловікові та виконувати низку домашніх справ, сфера її діяльності розширилася – з'явилося право на спілкування з іншими людьми (особливо з чоловіками) та можливість здобувати освіту, цікавитися музикою [21; 23].

Дослідження жіночої долі та ролі жінки в соціумі привертає посилену увагу мовознавців XX – XXI століть (А. Архангельська, Дж. Битлер, І. Грабовська, Т. Космеда, К. Левін, Д. Робін,), окремо науковці також аналізують особливості жіночого мовлення (Е.Горошко, Дж.Коутс, М.Крафорд, О.Петренко, О.Побережная, Л.Ставицька, О.Холод, Ю.Шевельов), досліджують жіночі образи та способи їхньої вербалізації (Ю.Гончар, А. Горнятко-Шумилович, Л. Демська-Будзуляк, Н.Карпенко, Я.Пузиренко, Т.Сукаленко). Актуальними також є культурологічні студії, які аналізують жінку та її повсякденне життя з урахуванням історичних особливостей певної епохи (Х.Даміко, А.Круз, А. Ларсен, К.Хавей, Дж. Хайзе).

Для дослідження способів лінгвокультурного мовного кодування образу жінки в англійських поетичних творах кінця 16 – початку 17 століть було проаналізовано твори 123 поетів цієї епохи, які описують жінок різного соціального й сімейного статусу, віку, тощо. Матеріалом дослідження є 1692 поетичних тексти. З метою виявлення лексем на позначення образу жінки було проведено вибірку іменників, які номінують жінку. В результаті аналізу визначено, що образ жінки зустрічається у 1138 віршах.

Опрацьовані твори англійських поетів містять описи жіночих ролей в житті суспільства досліджуваної епохи. Автори використовували низку мовних одиниць на позначення жінки та її якостей, описуючи її як молоду дівчину (*bonilasse, girl*), красуню (*belle, fair*), дружину (*wife, widow*), члена сім'ї (*mother, sister*), титуловану особу (*madam, queen*), жінку, яка займалася конкретними заняттями (*huntress, herd-maid*). Деякі лексичні одиниці позначають жінку, як об'єкт негативного ставлення (*shrow, witch*). Всі вище згадані одиниці слугують засобами вербалізації образу жінки та формують денотативне поле ЖІНКА, яке поділяється на субполя (Рис. 1). Перелічені поля містять тематичні групи синонімічної лексики, які характеризують різні категорії жінок. Кожному субполю призначається окрема семантична ознака, яка об'єднує лексичні одиниці.

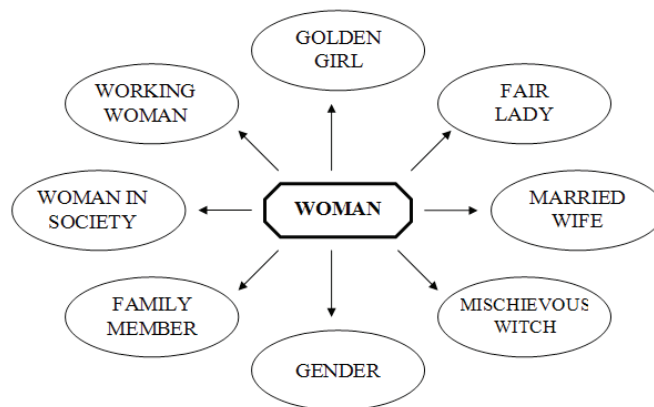

Рис. 1. Структура денотативного поля ЖІНКА

У цій статті розглянемо субполе GOLDEN GIRL. Мовні одиниці, які входять до цього поля, об'єднані семантичною ознакою «дівоцтво», «молодий вік». Ця ознака лежить в основі смислів різних лексем на позначення молодої особи жіночої статі, незаміжньої дівчини, яка ще не має великого життєвого досвіду та не зіткнулася з труднощами жіночої долі [20]. Словникові статті розкривають значення лексеми *girl* таким чином: це 1) немовля чи дитина жіночої статі [27, с. 1059]; 2) незаміжня молода дівчина [25]; 3) кохана, мила, любя (розм.) [28]; 4) молода особа жіночої статі [19]. Лексема *gold* в Єлизаветинську епоху символізує 2 різних поняття – дорогоцінний метал чи предмет прекрасного жовтого кольору та вказує на щось прекрасне, надзвичайне. Окремо виділяють мовну форму *golden*, яка в якості прикметника позначає: 1) дещо надзвичайно вартісне, важливе, чудове; 2) розквіт, щастя, молодість; 3) об'єкт бажання, часом домагання [12, с. 278-280]. Ці значення втілені у найменуванні Єлизаветинської епохи, яку називають «золотим віком», що символізує період активного розквіту культури Англії. Золото є символом багатства людини, яке проявляється в матеріальних статках та внутрішніх якостях людини.

У матеріалі дослідження субполе GOLDEN GIRL представлено 6-ма лексемами на позначення молодої дівчини, дівчинки – *girl, maid, maiden, bonilasse, damsel, lass*. Етимологічні дані про ці мовні одиниці ілюструють особливості їхніх значень, що сприятиме проведенню об'єктивного дослідження цієї лексики у англійському поетичному дискурсі.

Початково, у часи Середньовічної Англії, лексемою *girl* позначали маленьких дітей обох статей, як чоловічої так і жіночої [27, с. 1059]. Згодом, аж до 16 століття, це слово було витіснене мовними одиницями *knave* або *gay*, якими називали як хлопчиків, так і дівчаток [17, с. 148; 13, с. 641]. У 16 столітті слово *girl* знову зазнає змін та набуває значення дитини жіночої статі та молодої, неодруженої дівчини, а у 17 столітті його почали вживати на позначення служниці [27, с. 852]. Ця лінгвістична трансформація була спричинена змінами в культурній свідомості носіїв мови щодо оцінки жінок молодого віку [20, с. 172]. Такий розвиток семантичної структури був відповіддю на культурні зміни, які відбувалися в гендерній ідеології суспільства. У Єлизаветинську епоху мовна одиниця *girl* позначала дитину жіночої статі, яка не ще стала дружиною та через це має більше свободи у діях. Проте, вона є об'єктом зацікавлення чоловіків і перебуває під пильним наглядом батька чи брата.

Мовні одиниці *maid* та *maiden* в англійській мові вважаються синонімами, оскільки перша лексема є скороченим варіантом другої. До 12 століття слово *maid* позначало дівчину, молоду неодружену жінку (в сучасній англійській мові це значення зустрічається лише в архаїчних прикладах або у жартівливих ситуаціях). У Середньовіччі цією одиницею номі-

нують незайману дівчину, інколи служницю (друге значення є архаїчним та діалектним), в деяких випадках лексему *maid* використовують на позначення неодруженого чоловіка. У 17 столітті (під кінець правління королеви Єлизавети I) це слово позначає неодружену жінку, часом «стару діву» [26, с. 1259-1260; 14, с. 880]. Соціальною особливістю лексеми *maid* є те, що вона вказує на неодружену жінку, яка обов'язково є невинною і одного дня неодмінно стане дружиною.

Лексема *damsel* також позначає молоду, неодружену дівчину, леді, проте її відмінністю є те, що дівчина повинна належати до шляхетного чи титулованого роду. Згодом це слово почали використовувати як шанобливу форму звертання до дівчат нижчого соціального класу. Одним з середньовічних, застарілих значень цього слова є «молода дівчина чи служниця, яка очікує на народження дитини». У 16 – 17 століттях це слово користувалося особливою популярністю серед поетів для опису звичайної, молододі дівчини [26, с. 487; 14, с. 410; 14, с. 21].

Мовна одиниця *lass* використовується в англійській поезії на позначення молододі дівчини, жінки. У шотландському діалекті англійської мови це слово номінує дівчину-служницю. Нового значення ця лексема набула наприкінці 16-го століття, коли нею почали позначати кохану дівчину [26, с. 1179]. Останньою одиницею у субполі GOLDEN GIRL є *bonilasse*, яка має спільний корінь зі словом *lass*. Ця лексема рідко присутня в етимологічних та тлумачних словниках англійської мови. Так, в етимологічному словнику вона зустрічається двічі: 1) у словниковій статті *bonnibel*, як синонім до цього слова та означає «красиву, молоду дівчину» [26, с. 216]; 2) у словниковій статті *bonilasse*, де вказано, що ця лексема тепер пишеться через два слова *bonny* і *lass*, значення таке ж [10, с. 987]. А також у словнику «Collins Dictionary», який пропонує наступне, архаїчне значення цього слова – «приваблива молода дівчина» [16]. Отже, лексема *bonilasse* є результатом сполучення іменника *lass* («молода дівчина») та прикметника *bonny* («приємна, весела, красива») чи прикметника *bonne* («добра»), які походять з французької мови.

Розглянемо лінгвокультурні особливості зображення молододі дівчини у англійському поетичному дискурсі епохи Єлизавети I (1558 – 1603):

1. *Rich damask roses in fair cheeks do bide
Of my sweet girl, like April in his prime;
But her hard heart, cold chilly snow doth hide,
Of bitter Januar the perfect sign:
Her hair of gold shows yellow like the corn
In July when the sun doth scorch the ground;
And her fair breast, ripe fruit, which doth adorn
September rich: so as in her is found lit nil
Harvest, Summer, Winter, Spring, to be,
Which you in breast, hair, heart, and face, may see.* (Robert Tofte) [15]

Роберт Тофт створює образ молододі дівчини Єлизаветинської епохи *sweet girl* через опис її зовнішності та характеру. Він використовує мовні одиниці *hard heart – cold chilly snow, fair breast – ripe fruit* на позначення вродливої дівчини, у якої тверде, холодне серце, а пори року вказують на мінливість її характеру. Одиниці *damask roses in fair cheeks, hair of gold like corn* містять культурну інформацію, яка розкриває зовнішність та бачення молододі дівчини: дамаск є символом Єлизаветинської епохи, це червоний колір який був популярний в елементах одягу, він символізував багатство, розкіш та красу, також це був колір дамаської троянди – ніжно-рожевий, який поети використовували для опису рум'янцю на дівочих щічках [11, с. 15]; «золоте волосся» ілюструє тогочасне уявлення краси, яке закріпилося в культурному уявленні «золотої дівчини» – порівняння волосся з зерном вказує на цінність та перевагу дівчини з таким кольором волосся. У цьому прикладі спостерігаємо розуміння цінності зерна для жителів Англії і перенесення цього особливого значення на дівчину, яку природа наділила винятковою красою – золотавим волоссям. Така риса дівчини миттєво робила її особливою.

2. *As the bonilasse passed by,
Hey, ho, bonilasse!
She roved at me with glancing eye,
As clear as the crystal glass:
All as the sunny beam so bright,
Hey, ho, the sun beam!* (Edmund Spenser) [15].

Для створення образу молододі дівчини *bonilasse* Едмунд Спенсер використав такі мовні одиниці на опис її зовнішності: *glancing eye, clear crystal glass, bright sunny beam*. Ці стилістичні засоби (епітет, метафора) особливим художнім способом кодують культурні цінності людини Єлизаветинської епохи. Поет створює образ дівчини, де ілюструє її красу, простоту та щирість. *Sunny beam*, подібно до попереднього прикладу, передає культурне бачення краси дівчини та перегукується з «золотою дівчиною» – дівчина є променем сонця, її порівнюють з тим, без чого неможливе життя та що дає сили й розквіту всього живого на землі, вона є «променем» для чоловіка, який дає наснаги та зігриває. *Sunny* є синонімом до *golden*, оскільки символізує жовтогарячий, золотий колір, а дівчинка і є «золотою», адже у свої юні роки її багатством є молодий вік та свіжа краса. Епітет *crystal glass* символізує чистоту дівочтва та щирість погляду дівчини, її незайманість та відкритість.

3. *A modest maid, deck'd with a blush of honor,
Whose feet do tread green paths of youth and love,
The wonder of all eyes that look upon her,
Sacred on earth, design'd a saint above.* (Samuel Daniel) [22].

У цьому вірші Семюель Деніель створює образ скромної дівчини *modest maid*, яка є символом молодості та любові. Для розкриття образу юної, невинної дівчини використано мовні одиниці: *honor, youth, love, sacred, saint*, які увиразнюють бачення молододі дівчини. Автор говорить про молоду дівчину, як про «Божу красу». Здавна прийнято вважати, що Бог дає людині благодать, все найкраще, а отже саме Бог наділяє жінку особливою красою. Усе, що йде від Бога, є чудом і його даром, і краса не є винятком. Саме ця зовнішня риса є особливістю дівчини, вона є втіленням божественної краси. Створений образ ілюструє, що культура цієї епохи була глибоко пронизана релігійністю, яка вона мала особливе значення для англійців.

4. *He that for fear his master did deny,
And at a maiden's voice amazed stood.* (Henry Constable) [22].

Генрі Констабль милується красою молододі дівчини, яка втілена у голосі, настільки особливому, що захоплює хлопця. У цьому прикладі мовна одиниця *voice* використана на позначення краси дівчини, чистоти та невинності її душі. Ще у давньогрецькій міфології голос наділяли особливою магичною силою, який був здатний привабити чоловіка. Через голос та спів розкривається душа людини, летиться її щирість та любов.

5. *Take heed of gazing overmuch
On damsels fair, unknown:
For oftentimes the snake doth lie*

With roses overgrown. (Thomas Richardson) [15].

Томас Річардсон створює образ красивих, незаміжніх дівчат *fair damsels*, які приваблюють чоловіків, обравши релігійну тематику – він згадує змія, як символ грихопадіння. Таким чином, мовні одиниці *gazing, fair, snake, roses* розкривають іншу сторону дівчини – вони вказують на зв'язок жінки та загрози. Релігійна спрямованість культури Єлизаветинської епохи пояснює використання біблійної алюзії у поетичних текстах, яка була прозорою для читачів англійської поезії.

6. *Thy girdle of gold so crimson red,
with pearles bedecked sumptuously:
The like no other lasses had,*

and yet thou wouldst not loue me. (Anonym) [15].

У цьому вірші автор створює образ дівчини з багатою сім'ї з використанням мовних одиниць, які позначають її зовнішність та елементи гардеробу: *girdle of gold, pearles*. Поєднання золотого та червоного кольору (*gold so crimson red*) мали особливе значення в культурі Англії цієї епохи, вони були символами титулу та викликали асоціації із забезпеченим життям. Лексема на позначення темно-червоного, кривавого кольору *crimson* є носієм культурної інформації та є один із знаменних відтінків досліджуваної епохи. Цей колір могли собі дозволити лише забезпечені люди, оскільки він не знебарвлювався і спосіб отримання такої фарби був дуже дорогим (його пігмент діставали з маленьких комашок). Цей відтінок вказував на те, що чоловік чи жінка належали до певного соціального класу, він демонстрував не лише багатство, але й соціальний чи релігійний статус, владу. За законом, який регулював використання предметів розкоші (встановлений у час правління Єлизавети I), цей колір могли носити лише ті, хто належали до королівської родини, дворянства чи церкви [24].

Лексема *pearl* увійшла в англійську лексику в 14 столітті з старофранцузької мови [26] та вказує на те, що англійці захоплювалися прикрасами, дорогоцінним камінням, а також на те, що вони приділяли увагу декоруванню свого одягу. Цю коштовність могли собі дозволити лише члени королівського двору чи люди вищого соціального класу [18]. Вона була дуже популярною прикрасою в цю епоху, символом моди, багатства.

У результаті проведеного дослідження встановлено частотність використання мовних одиниць на позначення образу жінки, які належать до субполя GOLDEN GIRL: *girl* – 10, *maid* – 52, *maiden* – 24, *bonilasse* – 2, *damsel* – 13, *lass* – 15. Встановлено, що найчастіше вживаються лексеми *maid* та *maiden*, а отже саме ці синонімічні одиниці найкраще ідентифікували молоду особу жіночої статі. Описані приклади ілюструють використання атрибутів на позначення зовнішнього вигляду та рис характеру незаміжньої дівчини у Єлизаветинській поезії.

Отже, у цій статті представлено спосіб застосування лінгвокультурологічного підходу до аналізу образу молодої дівчини. З його допомогою охарактеризовано культурно-марковані, мовні одиниці субполя GOLDEN GIRL, яке входить до денотативного поля ЖІНКА та здійснено інтерпретацію мовного кодування молодої дівчини в англійській поезії кінця 16 – початку 17 століть. Семантичною ознакою, яка об'єднує мовні одиниці цього субполя, є юна, молода, незаміжня дівчина, в той час як атрибут *golden* доповнює опис дівчини такими якостями, як дорогоцінна, жадана, особлива, у розквіті краси та літ. Саме тому вона була «золотою» – краса та молодість є одними найбільших багатств дівчини. В результаті проведеного дослідження визначено становище й оцінку молодої дівчини у суспільстві – це була юна, приваблива, незаміжня, щира, невинна, скромна, повна духовної чистоти, часом небезпечна (через спокусу) дівчина, яка привертає увагу юнаків.

Для опису зовнішності та внутрішньої сутності дівчини поети використовували назви природних явищ, елементи рослинного світу, біблійні алюзії та деталі гардеробу. Ця спеціальна лексика ілюструє спосіб сприйняття довоколишнього світу та цінності людей Єлизаветинської епохи. На основі аналізу субполя GOLDEN GIRL визначено, що незважаючи на слабку й другорядну позицію жінки в суспільстві 16 століття та звинувачення її у грихопадінні, молоду дівчину часто оспівували у поетичних творах, описуючи її як привабливу жінку. Поетичний дискурс особливим чином привертає увагу до жінки з позитивної сторони.

Визначено, що особливості культури Єлизаветинської епохи вплинули на добір лексичних засобів для створення образу молодої дівчини у поетичному дискурсі – найяскравіше простежується зв'язок культури з релігією та соціальним життям людини цієї епохи. Таким чином, поетичному дискурсу Єлизаветинського періоду характерні переплетеність світів людини та природи, людини та соціуму. Розроблена методика аналізу субполя GOLDEN GIRL може бути застосована для подальшого вивчення денотативного поля ЖІНКА та інтерпретації кожної його складової.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, Наука, 2010. – 288 с.
2. Андрейчук Н. І. Антропоцентрична парадигма сучасної лінгвістики: ідеологія і програми досліджень / Н. І. Андрейчук // Лінгвістичні студії: зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 17. – С. 273–278.
3. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття: монографія / Н. І. Андрейчук. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – 280 с.
4. Березович Е. Л. Язык и традиционная культура: Этнолингвистические исследования / Елена Львовна Березович. – М. : Индрик, 2007. – 600 с.
5. Георгіївська В. В. П'єса Кристофера Марло «Едуард II» у контексті літератури XVII ст. / В. В. Георгіївська // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія Літературознавство. – 2011. – Вип. 2(1). – С. 11–16.
6. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт [пер. с нем. М. И. Левина и др.]. – М. : Прогресс, 1985. – 456 с.
7. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
8. Никитина Л. Б. Образ homo sapiens в русской языковой картине мира: монография / Л. Б. Никитина. – 2-е изд. – М. : ФЛИНТА, 2011. – 221 с.
9. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Прогресс, 1993. – 655 с.
10. A new English dictionary on historical principles: in 10 vol. / Ed. by Dr. James A. H. Murray. – Vol. 1. – Oxford : At the Clarendon press, 1888. – 1240 p.
11. A new English dictionary on historical principles: in 10 vol. / Ed. by Dr. James A. H. Murray. – Vol. 3. – Oxford : At the Clarendon press, 1897. – 1213 p.

12. A new English dictionary on historical principles: in 10 vol. / Ed. by Dr. James A. H. Murray. – Vol. 4. – Oxford : At the Clarendon press, 1901. – 1176 p.
13. An etymological dictionary of modern English / Ed. by Ernest Weekley. – New York : Dover Publications, Inc., 1967. – Vol. 1. – 814 p.
14. An etymological dictionary of modern English / Ed. by Ernest Weekley. – New York : Dover publications, Inc., 1967. – Vol. 2. – 1660 p.
15. Ault N. Elizabethan Lyrics from the Original Texts / Norman Ault. – New York : Capricorn Books, 1960. – 560 p.
16. Bonilasse definition [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/bonilasse>
17. Curzan A. Gender Shifts in the History of English / Anne Curzan. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 223 с.
18. Elizabethan Jewelry [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.elizabethan-era.org.uk/elizabethan-jewelry.htm>
19. Girl definition [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/girl>
20. Higginbotham J. Fair maids and golden girls: the vocabulary of female youth in early modern English / Jennifer Higginbotham // Modern Philology. – The University of Chicago Press. – 2011. – Vol. 109, № 2. – P. 171–196.
21. McDowall D. An illustrated history of Britain / David McDowall. – Edinburgh : Longman Pearson, 2006. – 188 p.
22. Online collection of poems from different poets all around the world [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.poemhunter.com/>
23. Picard L. Elizabeth's London: everyday life in Elizabethan London / Picard Liza. – London : Weidenfeld & Nicolson, 2003. – 342 p.
24. The Color Crimson [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.elizabethan-era.org.uk/color-crimson.htm>
25. The desk standard dictionary of the English language / Ed. by L. H. D. James, C. Fernald and others. – New York and London : Funk & Wagnalls Co., 1939. – 894 p.
26. The shorter Oxford English dictionary on historical principles / Ed. by William Little, H. W. Fowler and others. – 3rd edition. – Oxford : At the Clarendon press, 1955. – Vol. 1. – 1280 p.
27. Webster's new international dictionary of the English language. – 2nd ed. – Springfield, Mass : G. & C. Merriam Co., 1956. – 3194 p.
28. Webster's collegiate dictionary. – 5th ed. – Springfield, Mass : G. & C. Merriam Co., 1943. – 1274 p.

УДК 811.124'06

І. І. Вакулик,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ФАХОВА ЛЕКСИКА У НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ АНАТОМІЧНИХ НАЙМЕНУВАНЬ

У статті аналізуються терміни першого українськомовного видання Міжнародної ветеринарної анатомічної номенклатури (*Nomina anatomica veterinaria*) як семантична цілісність, упорядкована лінгвістично, у системі ветеринарно-медичних понять. Зокрема, розглянуто й описано структуру утворень термінологічних одиниць, до складу яких увходять терміни, що відносяться до кінцівок, а також терміни, які вказують на розташування і напрямок частин тіла. Терміни топографічної анатомії згруповано за диференційними семами.

Ключові слова: *Nomina anatomica veterinaria*, термінологічна номінація, анатомічні сполучення, шкала продуктивності, векторні терміни.

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ЛЕКСИКА В НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЕ АНАТОМИЧЕСКИХ НАИМЕНОВАНИЙ

В статье анализируются термины первого украинскоязычного издания Международной ветеринарной анатомической номенклатуры (*Nomina anatomica veterinaria*) как семантическая целостность, лингвистически упорядоченная, в системе ветеринарно-медицинских понятий. Рассмотрены и описаны структуры образований терминологических единиц, в состав которых входят термины, относящиеся к конечностям, а также указывающие на расположение и направление частей тела. Термины топографической анатомии сгруппированы по дифференциальным семам.

Ключевые слова: *Nomina anatomica veterinaria*, терминологическая номинация, анатомические терминологические единицы, шкала продуктивности, векторные термины.

PROFESSIONAL VOCABULARY IN SCIENTIFIC PARADIGM OF ANATOMICAL NAMING UNITS

Terminology issues as a component part of general linguistics problematics are seen through the perspective of modern linguistics, since terminological systems are changing and being replenished with new concepts in accordance with changes of scientific knowledge level. Research activity of microsystems' component elements is being increased by the need of studying the nominations of new concepts.

The article analyzes the terms of the first Ukrainian edition of the International veterinarian anatomical nomenclature (*Nomina anatomica veterinaria*) as the semantic entity, structured linguistically, in the system of veterinarian-medical definitions. In particular, we considered and described the formation structure of terminological units which include the terms related to limbs as well as the terms related to location and orientation of body parts. Terms of topographic anatomy are grouped by differentiated semes.

Terms under analysis enter the syntagmatic relations according to the laws of vocabulary and grammar of the language under study. The tendency towards regularity/irregularity of terminological models formation is being observed. Terminological units nomination is due to the linear compatibility of linguistic components which form a clear definition in the structure of modern veterinary and medical terms. Quantitative analysis of the terms under study has revealed the most common lexemes grouped by opposite meaning.

For the terms related to NAV, the «performance scale» has been built, characteristic features of terms functioning and their use have been revealed. The specified terms can be used as an index list for establishing the definitions of anatomical terms when making professional dictionaries in veterinary medicine.

Key words: *Nomina anatomica veterinaria*, terminological nomination, anatomical combination, productivity scale, vector terms.

Постановка проблеми. Проблеми термінології як складової частини проблематики загального мовознавства знаходяться у призмі сучасної лінгвістики, оскільки термінологічні системи змінюються і поповнюються новими поняттями відповідно до змін рівня наукових знань. Активність досліджень складових елементів мікросистем посилюється потребою вивчення номінацій нових понять.

Терміни є тими одиницями мовної системи (за висловом В. Лейчика, «мови для спеціальних цілей»), які допомагають їй здійснювати спілкування в певній галузі разом із загальноживаним лексиконом [5, с. 736]. Результати пізнавальної діяльності людини закріплюються у колективній свідомості людства за допомогою термінів, із яких складаються майбутні терміносистеми, що є певними фрагментами наукової картини світу у формі національних термінологій. Логічний